

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

2-maxsus
son (6-jild)

2026

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ S/2 (6) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2026

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari

doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI

Saparbaev Bunyod Khurrambek ogli

KHIVA (KHOREZM) STATE AS AN ACTIVE AGENT:

DIPLOMACY, ECONOMY, AND RUSSIAN INTERACTION, 1806–1825 10-22

Rahmatilloev Nusratillo

BUXORO AMIRLIGI VA QO‘QON XONLIGI O‘RTASIDAGI SIYOSIY

JARAYONLARNING QO‘QON XONLIGI TARIXSHUNOSLIGIDA YORITILISHI..... 23-27

Sattarov Akram Madaminovich

TURKISTON GENERAL-GUBERNATORLIGI AHOLISINING IJTIMOIIY HAYOTI..... 28-33

Джаббаров Юлдуз Джуманиязовна

ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ УРОВНЯ ЮРИДИЧЕСКИХ ЗНАНИЙ СТУДЕНТОВ

В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ УЗБЕКИСТАНА 34-38

Boyto‘rayev Sirojiddin Usmon o‘g‘li

SURXONDARYO VILOYATI MUZEYLARI VA TURIZM SALOHIIYATINING

SHAKLLANISHIDA: TERMIZ O‘LKASHUNOSLIK MUZEYINING O‘RNI 39-43

Qobulova Gulzoda Maxsud qizi

O‘RTA ASR MANBALARINI RAQAMLASHTIRISHNING ILMIY ZARURATI

VA KONSEPTUAL ASOSLARI..... 44-49

Qudratillayev Parviz

KONFUTSIYLIK TA‘LIMOTIDA IJTIMOIIY HIMOYA MASALALARI 50-53

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Юлдашева Надира Викторовна

НОВЫЕ ИНСТРУМЕНТЫ ПРЕВЕНТИВНОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫХ

ЗАКУПОК В УЗБЕКИСТАНА: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ И ПРАВОВЫЕ НОВАЦИИ 54-63

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Saifnazarov Ismail Saifnazarovich

MAHALLA – O‘ZBEK JAMIYATINING TARIXIIY MEROSI,

MAMLAKAT TINCHLIGI VA RAVNAQINING ASOSIIY POYDEVORI 64-69

G‘ulomov Abdullo

MAHMUD LOMISHIYNING “TAMHID” ASARIDA IMOMAT BORASIDAGI

QARASHLAR TAHLILI..... 70-76

Axmedov Xamdam Alikulovich

XALQARO EKOLOGIK ADOLATNI TA‘MINLASHDA TRANSCHEGARAVIIY MAS‘ULIYAT,

“UMUMIIY VA DIFFERENSIALASHGAN JAVOBGARLIK” MUAMMOLARI 77-81

Raxmonov Shohzod Husan o‘g‘li

YOSHLAR AXLOQIIY TAFAKKURI VA MADANIYATINI YUKSALTIRISHDA

NURONIIYLAR TAJRIBASIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI..... 82-85

<i>Oripov Shuxratjon Orip o'g'li</i> RAHBAR KADRLAR MA'NAVIY QIYOFASINING IJTIMOIIY-FALSAFIY MODELI.....	86-93
<i>Jomuradov Ikrom Ilxom o'g'li</i> IMMANUEL KANT FALSAFASIDA NOUMENAL ERKINLIK VA FENOMENAL DETERMINIZMNING ANTINOMIK TABIATI: TRANSCENDENTAL KONTEKSTDA TAHLIL	94-98
<i>Safarov Akbar Isoqulovich, Ziyotova Adolat Ergashovna</i> EKOLOGIK MADANIYAT YUKSAKLIGI, HUQUQIY ONG VA TABIAT-JAMIYAT INSONNING UZVIY BOG'LIQLIGI	99-103

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Musayev Akmalbek Ibragimdjaniyovich</i> INGLIZ VA O'ZBEK DIPLOMATIK DISKURSIDA EVFEMIZATSIYA VA YUMSHATISH STRATEGIYALARINING LINGVOPRAGMATIK TAHLILI	104-110
<i>Bazarov Zokir Mehrikulovich</i> A.QODIRIYNING "O'TKAN KUNLAR" ROMANI TARJIMALARIDA LINGVOKULTUROLOGIK KOMPETENSIYA KOMPONENTLARINING IFODALANISHI	111-114
<i>Kuchiyev Malik Abdumannonovich</i> ILOVA QURILMA TARKIBIDAGI FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNING STILISTIK FUNKSIYALARI	115-120
<i>Абдуллаева Парвина Толибжоновна</i> ТЕМПОРАЛЬНЫЙ ОБРАЗ В ИСПАНСКОЙ И УЗБЕКСКОЙ ПАРЕМИОЛОГИИ.....	121-123
<i>Ismoilova Fotima</i> ISAJON SULTONNING "BILGA XOQON" ROMANIDA TO'QIMA OBRAZLARINING BADIY VAZIFASI	124-129
<i>Eshqulov Sunnat</i> PESHLAVHALARNING TIL XUSUSIYATLARI VA IMLO MUAMMOLARI XUSUSIDA.....	130-134

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Yo'ldoshev Azizjon Ergash o'g'li</i> OMMAVIY ISHTIROK DARAJALARINI ANIQLASHNING AYRIM HUQUQIY MASALALARI	135-139
<i>Sagindikov Maxset Djubaktanovich</i> CONSTITUTIONAL AND LEGAL ESSENCE OF COOPERATION BETWEEN COUNCILS OF PEOPLE'S DEPUTIES AND CIVIL SOCIETY INSTITUTIONS	140-147
<i>Rajabov Umrbek Ravshanbekovich</i> OILA-TURMUSH MUNOSABATLARI DOIRASIDAGI JINOYATLARNI BARTARAF ETISHDA PROFILAKTIKA INSPEKTORLARI FAOLIYATINING KRIMINOLOGIK MEKANIZMLARI	148-152
<i>Bekov Ixtiyor Rustamovich</i> KONSTITUTSIYAVIY ODIL SUDLOVNI ILM VA TA'LIM BILAN UYG'UN RIVOJLANTIRISH MASALALARI	153-157
<i>Хайдарова Хилола Анваровна</i> МЕЖДУНАРОДНЫЕ ИНИЦИАТИВЫ РЕСПУБЛИКА УЗБЕКИСТАН И ИХ ЗНАЧЕНИЕ ДЛЯ ГЛОБАЛЬНОГО ДИАЛОГА	158-164

<i>Ahmedov Islom Baxtiyor o'g'li</i> ICHKI ISHLAR ORGANLARIDA RAQOBATBARDOSH PROFESSIONAL VA ZAMONAVIY KADRLARNI TAYYORLASH: MAQSAD VA VAZIFALAR	165-168
<i>Fayzulloev Shohijaxon Jobirovich</i> JAHON SAVDO TASHKILOTIGA A'ZOLIK BOSQICHIDA SHAFFOFLIKNI TA'MINLASH MASALALARI	169-176
<i>Turgunboeva Mamura</i> SOME ISSUES OF COPYRIGHT PROTECTION ON THE INSTAGRAM SOCIAL NETWORK	177-181
<i>Mamataliyeva Shahnoza Xushmamat qizi</i> JINOYAT PROTSESSIDA XAVFSIZLIK CHORALARI QO'LLASH JARAYONIDA ISBOT QILISHNING O'ZIGA XOS JIHATLARI	182-192
<i>Shokirova-Inomjonova Mashhuraxon G'ayratjon qizi</i> IJTIMOIY SOHA TUSHUNCHASINING NAZARIY-HUQUQIY TAHLILI	193-196
<i>Turayeva Dildora Iskandarovna</i> ICHKI ISHLAR ORGANLARINING JAMOAT XAVFSIZLIGIGA OID FAOLIYATINI AXBOROTLAR BILAN TA'MINLASHNING TURLARI, SHAKLLARI VA BUGUNGI KUNDAGI HOLATI	197-206
<i>Абдужаппоров Шахбоз Музаффар ўғли</i> ПРАВОВЫЕ И ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ ПРОБЛЕМЫ РАССЛЕДОВАНИЯ КИБЕРПРЕСТУПЛЕНИЙ	207-215
<i>To'rabayeva Ziyoda Yakubovna</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA VOYAGA YETMAGANLARNI JINOIY JAVOBGARLIK VA JAZODAN OZOD QILISHGA DOIR QONUNCHILIKNI TAKOMILLASHTIRISH	216-227
<i>Abdusamiyeva Dilrabo Abduvaxob kizi</i> THE ROLE OF THE PENITENTIARY SYSTEM IN THE RESOCIALIZATION OF PERSONS RELEASED FROM PENAL INSTITUTIONS	228-233
<i>Bekmirzayeva Umida</i> DAVLAT ISHTIROKIDAGI AKSIYADORLIK JAMIYATLARI KUZATUV KENGASHLARIDA SUN'IY INTELLEKTNI A'ZO-MASLAHATCHI SIFATIDA JORIY ETISHNING HUQUQIY ASOSLARI VA ISTIQBOLLARI	234-237
<i>Суннатиллаева Сарвиноз</i> НАДЛЕЖАЩАЯ ПРАВОВАЯ ПРОЦЕДУРА В ПРОИЗВОДСТВАХ ПО ДЕЛАМ О КОНКУРЕНЦИИ В ЕВРОПЕЙСКОМ СОЮЗЕ И УЗБЕКИСТАНЕ	238-244
<i>Mardonova Gulsanam Bahodir qizi</i> GIYOHVANDLIK VOSITALARINING VIRTUAL OLAMDA SOTILISHI, NARX SHAKLLANISHI, HUQUQIY BAHOLASH VA EKSPERTIZA MUAMMOLARI	245-252
<i>Isoqov Habibilla Jakparaliyevich</i> PUL YUVISHGA QARSHI KURASHISH SOHASIDAGI XALQARO VA MINTAQAVIY TASHKILOTLAR, ULARNING FUNKSIYA VA VAZIFALARI	253-261
<i>Хван Леонид Борисович, Гулимова Зилола Шухратовна</i> ЦИФРОВИЗАЦИЯ АДМИНИСТРАТИВНОГО СУДОПРОИЗВОДСТВА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН: ЭТАПЫ ФОРМИРОВАНИЯ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ	262-268
<i>Kdirbaeva Altinay Maksetbaevna</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI ICHKI ISHLAR ORGANLARIDA XOTIN-QIZ XODIMLAR FAOLIYATIDA XIZMAT INTIZOMI: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR	269-275

<i>Zinelbaev Baxitjan Qublan o'g'li</i> YO'L HARAKATI XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA MA'MURIY-HUQUQIY MEKANIZMLARNI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MASALALARI (O'ZBEKISTON TAJRIBASI)	276-281
<i>Xo'jayeva Malohatxon Fozilxo'ja qizi</i> MA'MURIY Hujjatni tushunish va qo'llashning o'ziga xos xususiyatlari	282-286
<i>Toshkanov Nurbek Bahriddinovich</i> OLIY TA'LIM MUASSASALARI – TADBIRKORLIK SUBYEKTI SIFATIDA	287-295
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Rustamov Ilkhom Tursunovich</i> DIDACTIC POTENTIAL OF THE LINGUOPRAGMATIC APPROACH IN TEACHING SMALL-GENRE TEXTS	296-300
<i>Kaypnazarov Sraijatdin Gayratdinovich</i> «ELEKTR BO'LIMI» BO'YICHA RAQAMLI TA'LIM MUHITINI YARATISH: QORAQALPOG'ISTON MAKTABLARI MISOLIDA.....	301-307
<i>Bozorov Zokir, Axtamaliyev Shamshod, Karimov Dilshod, To'rayeva Lobar</i> VEKTORLAR ALGEBRASINING ELEMENTAR MASALALAR YECHISHGA TATBIQI	308-315
<i>Abduraxmonova Tuxtapashsha Rustamovna</i> IONLI POLIMERLANISH REAKSIYASINI O'QITISHDA 3D VA VIRTUAL TEKNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH	316-322
<i>Yaxshilikova Nargiza</i> BLENDED LEARNING STRATEGY IN TEACHING ENGLISH	323-327

Received: 30 January 2026
Accepted: 15 February 2026
Published: 28 February 2026

Article / Original Paper

THEORETICAL AND LEGAL ANALYSIS OF THE CONCEPT OF THE SOCIAL SPHERE

Shokirova-Inomjonova Mashkhurakhon Gayratjon kizi

Lecturer of the Department of Theory of State and Law

Tashkent State University of Law

E-mail: mashhurainomjonova2002@gmail.com

Abstract. This article presents an analysis of the theoretical and legal foundations of the concept of the social sphere, including the role of the principle of social justice in the social sphere. In addition, a general conclusion was reached in defining the concept of the social sphere, summarizing the definitions put forward by scientists.

Keywords: social sphere, social state, principle of social justice, social function, society, social relations, social model of the state, social protection.

IJTIMOY SOHA TUSHUNCHASINING NAZARIY-HUQUQIY TAHLILI

Shokirova-Inomjonova Mashhuraxon G'ayratjon qizi

Toshkent davlat yuridik universiteti

Davlat va huquq nazariyasi kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada ijtimoiy soha tushunchasining nazariy va huquqiy asoslari tahlili bayon qilingan bo' lib, jumladan ijtimoiy sohada ijtimoiy adolat tamoyilining o' rni haqida so' z boradi. Bundan tashqari, ijtimoiy soha tushunchasiga olimlarning ilgari surgan ta'riflari umumlashtirilgan holda mazkur tushunchaga ta'rif berishda umumiy xulosaga kelingan.

Kalit so'zlar: ijtimoiy soha, ijtimoiy davlat, ijtimoiy adolat prinsipi, ijtimoiy funktsiya, jamiyat, ijtimoiy munosabat, davlatning ijtimoiy modeli, ijtimoiy himoya.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V6SI2Y2026N31>

Kirish. Ijtimoiy soha tushunchasini tahlil qilishdan avval "ijtimoiy" so' zining mohiyatini anglab olish maqsadga muvofiq. Ijtimoiy so' zining lug' aviy ma'nosi jamiyatga taalluqli, jamiyat bilan bog' liq ya'ni jamoat, odamlarning jamiyatdagi munosabatlari bilan bog' liq degan ma'nolarni anglatadi.[1] Ijtimoiy soha tushunchasiga to' xtaladigan bo' lsak, ijtimoiy soha o' z ichiga ta'lim, sog' liqni saqlash, madaniyat, turizm, sport, ijtimoiy ta'minot, ijtimoiy sug' urta va ijtimoiy xizmat ko' rsatish kabilarni mujassamlashtirgan davlat uchun muhim strategik maqsadlarga erishishda tayanch bo' ladigan sohalar yig' indisi hisoblanadi. Ijtimoiy soha deganda jamiyatning ta'lim, sog' liqni saqlash va madaniyat kabi farovonlik uchun zarur bo' lgan insonlarning o' zaro munosabatlari, ya'ni iqtisodiy bo' limgan faoliyatlariga qaratilgan sohasi tushuniladi. U iqtisodiy yoki siyosiy sohalardan o' zining jamoa ehtiyojlarini foydadan ustun qo' yishi bilan ajralib turadi.[2]

Ta'kidlash joizki, ijtimoiy soha natijasida taqdim etilayotgan ne'matlar nafaqat ushbu ne'matlardan foydalanayotgan shaxslar va ularning jamoalari uchun, balki jamiyatning

manfaatlariga ham bevosita xizmat qiladi deyish mumkin. Misol sifatida sog' liqni saqlash sohasini oladigan bo'lsak, muayyan yuqumli kasalliklarni oldini olish va kasallikka chalingan shaxslarni davolash aholi orasida kasallanish darajasini kamaytiradi. Buning natijasida kasallikning tarqalishini kamaytirish va oldini olishga erishish mumkin. Madaniy sohaga to'xtaladigan bo'lsak, madaniy sohaga davlatning qo'llab quvvatlovi natijasida an'ana va qadriyatlarning ommalashishiga, jamiyat a'zolarining birlashuviga va davlatning xalqaro maydonda tanilishiga erishish mumkin.

Ijtimoiy sohaning har bir tarmog'i davlat va jamiyat a'zolari tomonidan doimiy ravishda baholanib boradi. Masalan, tibbiy yordam olish va ta'lim olish kabi sohalarda amalga oshirilayotgan vazifalar ijtimoiy adolat prinsipi doirasida baholab boriladi.

Metodologiya. Ijtimoiy soha tushunchasining nazariy-huquqiy tahlili yuridik fan metodologiyasi asosida amalga oshirildi. Buning uchun umum-huquqiy metod hisoblangan dialektik metoddan ham, tizimli tahlil va sintez kabi maxsus yuridik metodlardan ham foydalanildi. Ushbu yondashuv davlat ijtimoiy sohasini shakllanish tendensiyalari va mexanizmlarini aniqlash, shuningdek, uning kelajakdagi rivojlanish istiqbollarini baholash imkonini berdi.

Tahlil. Turli usullarning kombinatsiyasi davlatning ijtimoiy funksiyalari, huquqiy me'yorlar va ijtimoiy munosabatlar o'rtasidagi munosabatlarni chuqurroq tushunishga imkon beradi, bu esa ijtimoiy jarayonlarni samarali boshqarish va fuqarolarning farovonligini ta'minlash uchun muhimdir.

Ijtimoiy soha masalasiga konstitutsiyaviy darajada belgilab qo'yilganligi, uning davlat va jamiyat hayotida sezilarli ahamiyatga ega ekanligidan dalolat beradi. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 1-moddasida O'zbekiston — boshqaruvning respublika shakliga ega bo'lgan suveren, demokratik, huquqiy, ijtimoiy va dunyoviy davlat ekanligini mustahkamlab qo'yish orqali davlat o'zining ijtimoiy funksiyasini huquqiy jihatdan belgilab olgan deyish mumkin.

Demak, ijtimoiy sohaga nazariy ta'rif beradigan bo'lsak, ijtimoiy soha – bu fuqarolarning munosib va farovon turmush tarziga ega bo'lishi, ularning ijtimoiy himoyasi, sog'lig'i, ta'lim va madaniy sohada yuzaga keladigan muhim ijtimoiy munosabatlar majmui hisoblanadi. Nazariy-huquqiy jihatdan u davlatning ichki funksiyasi hisoblangan ijtimoiy funksiyasini amalga oshirar ekan, bu orqali inson huquqlarini ta'minlash, aholini ijtimoiy himoya qilish, ijtimoiy tengsizlikni kamaytirish, insonlarga munosib turmush tarzini yaratish, ta'lim sohasi, sog'liqni saqlash va madaniyatni rivojlantirish kabi funksiyalarni bajaradi.[3] Davlatning ijtimoiy funksiyasi qonunga asoslangan holda maksimal ijtimoiy adolatga erishish maqsadida davlat organlari, aholi, fuqarolik jamiyati o'rtasidagi munosabatlarni tartibga soladi. Davlat, shuningdek, barcha fuqarolar uchun teng imkoniyatlar yaratish orqali xalq farovonligini ta'minlashga intiladi. Bunga sog'liqni saqlash, ta'lim, fan, madaniyat va boshqa sohalarda davlat siyosatini amalga oshirish orqali erishiladi.

Ijtimoiy soha tushunchasini nazariy-huquqiy tahlil qilish orqali quyidagi jihatlariga e'tibor qaratish lozim:

Birinchidan, ijtimoiy sohaning nazariy huquqiy asoslari bevosita ijtimoiy davlat konsepsiyasiga borib taqaladi. Mazkur ta'limotga ko'ra davlatning asosiy vazifasi faqat tartibni saqlash emas, balki jamiyat a'zolari o'rtasida ijtimoiy tengsizlikni kamaytirish, barcha uchun munosib turmush sharoitini yaratishga ko'maklashish va ehtiyojmand aholi qatlamlarini zarur

darajada qo'llab-quvvatlashdir. Bu yo'nalishlarni amalga oshirishda ijtimoiy adolat prinsipi muhim ahamiyat kasb etadi. O.Kutafin ta'kidlaganidek, "Ijtimoiy davlatning bosh vazifasi huquq bilan mustahkamlangan ijtimoiy adolat, birdamlik va o'zaro mas'uliyat tamoyillariga asoslangan ijtimoiy rivojlanishga erishishdir. Ijtimoiy davlat zaiflarga yordam berishga, har bir kishiga munosib turmush kechirishni ta'minlash uchun ijtimoiy adolat tamoyilidan kelib chiqqan holda iqtisodiy ne'matlarni taqsimlashga ta'sir ko'rsatishga da'vat etilgan".[4]

Biroq, davlatning ijtimoiy modeli ijtimoiy ne'matlarni qayta taqsimlash fuqaroning o'z kelajagi va keyingi avlodlar kelajagi uchun mas'uliyatini hisobga olmasdan amalga oshiriladi. Shu sababli, bugungi kunda ijtimoiy adolatga erishish maqsadida davlat tomonidan taqdim etilishi mumkin bo'lgan kafolatlar darajasini hisobga olgan holda, o'zining kelajakdagi farovonligi haqida qayg'uradigan shaxs va jamiyatni tarbiyalash dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Ijtimoiy adolat faqatgina aholining muhtoj qatlami foydasiga ne'matlarni qayta taqsimlash bilan cheklanib, ma'lum darajada ijtimoiy soha yoki inson ijtimoiy-iqtisodiy huquqlari sohasi tartibga solingandagina mavjud bo'ladi, degan fikr keng tarqalgan. Xorijiy mamlakatlar qonunchiligiga nazar tashlaydigan bo'lsak, 1997-yildagi Polsha Konstitutsiyasida, Polsha – ijtimoiy adolat tamoyillarini amalga oshiruvchi davlat hisoblanishi belgilab qo'yilgan. Mamlakatimiz Konstitutsiyasining 14-moddasida ham davlat o'z faoliyatini inson farovonligini va jamiyatning barqaror rivojlanishini ta'minlash maqsadida qonuniylik, ijtimoiy adolat va birdamlik prinsiplari asosida amalga oshirishi belgilab qo'yilgan.[5]

Ikkinchidan, ijtimoiy sohada ijtimoiy adolat prinsipining mavjud bo'lishi tatbiq etilayotgan choralarning maqsadga muvofiqligi va mazkur yuzaga kelgan oqibatlarining adolatli bo'lishi bilan xarakterlanadi. Ta'kidlash joizki, ijtimoiy adolat prinsipining mavjudligi ijtimoiy sohada amalga oshirilayotgan islohot va chora-tadbirlarning muvozanatda saqlanishiga xizmat qiladi. Ijtimoiy sohani amalga oshirishda ijtimoiy adolat prinsipining ahamiyati quyidagilarda o'z aksini topadi deyish mumkin:

- jamiyatda tenglikning barqarorlashuvi;
- mavjud resurslarning adolatli taqsimlanishi;
- ijtimoiy himoya va ijtimoiy yordamga muhtoj shaxslarning manfaatlari birlamchi ahamiyatga ega ekanligi.

Su o'rinda amerikalik olim J.Roulzning fikrlari e'tiborga molik. U o'zining "Adolat nazariyasi" nomli asarida ijtimoiy adolat har bir insonga teng imkoniyatlar taqdim etish va ijtimoiy yordamga muhtoj aholi qatlamlarining holatini yaxshilashga xizmat qilishi kerakligi xususida so'z yuritgan. [6]

Ma'lumki, ijtimoiy soha fuqarolarning qonun hujjatlarida belgilab qo'yilgan ijtimoiy huquqlarini ta'minlashga qaratilgan bo'lib, mazkur turdagi munosabatlar ijtimoiy ta'minot huquqi, mehnat huquqi, konstitutsiyaviy huquq va boshqa huquq sohalari bilan tartibga solinadi.

Xulosa. Davlat aholining barcha qatlamlari uchun qulay ijtimoiy muhitni shakllantirishga ko'maklashishi, har bir inson rivojlanish va o'zini namoyon etish uchun teng imkoniyatlarga ega bo'lishi muhimdir. Raqamli texnologiyalarning paydo bo'lishi odamlar hayotini o'zgartirdi, intellektual muammolarni hal qilishga qodir matematik model — neyron tarmoq o'rnini bosishi mumkin bo'lgan ba'zi kasblar yo'qolib ketish xavfi ostida. K.M. Karnauxovanning yozishicha, "Yaqin 10-15 yil ichida mehnatga layoqatli fuqarolarning

katta qismi moddiy ishlab chiqarish sohasidan chiqib ketishi kutilmoqda. Davlatlar oldida mutlaqo yangi ijtimoiy vazifalar turibdi, falsafiy nazariyalar bozorida esa ularning yechimini taklif etuvchi konsepsiyalar umuman mavjud emas” [7]

Xulosa o‘rnida shuni aytish mumkinki, ijtimoiy soha huquq ustun bo‘lgan davlatda jamiyat farovonligini ta‘minlash va har xil guruhlar o‘rtasida ijtimoiy tengsizlikni kamaytirish orqali barqaror ijtimoiy muhit yaratuvchi faoliyat majmuidir.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. O‘zbek tilining izohli lug‘ati. <https://izoh.uz/word/ijtimoiy>
2. G.Q. Abduraxmanova, X.X. Abduramanov. Ijtimoiy sohalar va inson taraqqiyoti // akademik Q.X.Abduraxmanov tahriri ostida. - T.: «Fan va texnologiya», 2018, 11 bet.
3. Sh.A. Saydullayev Davlat va huquq nazariyasi: darslik. - Toshkent: TDYU, 2021. - 60 bet.
4. Кутафин О. Е. Избранные труды : в 7 т. Т. 7: Российский конституционализм : монография. М. : Проспект, 2021. С. 345
5. O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. <https://lex.uz/docs/-6445145>
6. John Rawls, “Justice as Fairness: Political not Metaphysical” Philosophy and Public Affairs 14 (Summer 1985): pp 223–51.
7. Корнаухова К.М. Социальная функция Российской Федерации / К.М. Корнаухова // Международный журнал прикладных наук и технологий «Integral». 2019. № 3. С. 68.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/2 (6) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).